

1. Starożytna mapa Sycylii (Folder włoski sprzed około 20 lat).
2. Etna według sztychu z XVII wieku (Ph. Cluvier: *Sicilia antiqua* 1619. Wyd. II. Lejda — Elzevir 1723)
3. Baran syrakuzkański — rzeźba grecka z brązu, przypuszczalnie z V wieku p.n.e., zdobiąca pierwotnie wejście do portu w Syrakuzach. Muzeum w Palermo. (Ch. Diehl: *Les villes d'art célèbres, Palerme et Syracuse*. Paryż 1907)
4. Amfora grecka z V wieku p.n.e. ozdobiona scenami walk Amazonek. Muzeum w Neapolu. (A. Rosenberg: *Handbuch der Kunstgeschichte*. Bielefeld i Lipsk 1921)
5. Szkic brązowego posągu Archimedesesa, wykonany przez G. Franzitta. Przedśionek jednej z sal w Pałacu Normanów w Palermo
6. Grób Archimedesesa w Syrakuzach (K. Kinzel: *Blätter zur Erinnerung an Italien*. Lipsk 1925)
7. Moneta srebrna sycylijskiego króla Hierona II (268—214 p.n.e.): awers — głowa króla Hierona; rewers — Nike powożąca kwadrygą (T. Glover: *Świat starożytny*. Warszawa 1938)
8. Zabytkowa dekoracja wozu sycylijskiego: motyw centralny — średniowieczna bitwa na wyspie Lampedusa; motywy boczne — rycerz zabijający smoka (Wycinek z ilustrowanej prasy włoskiej sprzed około 20 lat)
9. Kartagiński słoń bojowy — figurka z terakoty z epoki rzymskiej (T. Glover: *Świat starożytny*. Warszawa 1938)
10. Kufer arabski z kości słoniowej. Kaplica pałacowa w Palermo. (Ch. Diehl: *Les villes d'art célèbres, Palerme et Syracuse*. Paryż 1907)
11. Wyprawa Normanów — fragment kobierca z Bayeux (Normandia), wykonanego w latach 1066—1077, przedstawiają-

- cego 58 scen z podbojów normañskich (R.J. Unstead: *Looking at History*. Londyn 1955)
12. Notable arabscy składający dary Robertowi i Rogerowi, malowidło G. Patania z pierwszej połowy XIX wieku. Sala audiencyjna w Pałacu Normanów w Palermo
 13. Walki Sycylijczyków z Arabami w Afryce. (Plakat S. Zap-pala sycylijskiego teatru lalek z XVIII wieku)
 14. Absyda kaplicy pałacowej w Palermo (Ch. Diehl: *Les villes d'art célèbres, Palerme et Syracuse*. Paryż 1907)
 15. Koronacja króla Rogera przez Chrystusa, mozaika z XII wieku w kościele Martorana w Palermo (Ch. Diehl: *Les villes d'art célèbres, Palerme et Syracuse*. Paryż 1907)
 16. Przedsionek kaplicy pałacowej w Palermo (K. Kinzel: *Blätter zur Erinnerung an Italien*. Lipsk 1925)
 17. Fragment szaty jedwabnej znalezionej w grobowcu Henryka VI w katedrze w Palermo (Ch. Diehl: *Les villes d'art célèbres, Palerme et Syracuse*. Paryż 1907)
 18. Pieczęcie cesarza Fryderyka II. British Museum. (G. Freytag: *Bilder aus der deutschen Vergangenheit*. Lipsk 1910)
 19. Polowanie z sokołami, miniatura z pierwszej połowy XIII wieku, zdobiąca traktat cesarza Fryderyka II *De arte venandi cum avibus* (G. Freytag: *Bilder aus der deutschen Vergangenheit*. Lipsk 1910)
 20. Sarkofag cesarza Fryderyka II w katedrze w Palermo (K. Kinzel: *Blätter zur Erinnerung an Italien*. Lipsk 1925)
 21. Tiara królowej Konstancji, żony cesarza Fryderyka II. Skarbiec katedry w Palermo (Ch. Diehl: *Les villes d'art célèbres, Palerme et Syracuse*. Paryż 1907)
 22. Zamek (Castel Nuovo) Karola I Andegaweńskiego w Neapolu. Fot. Eligiusz Kluba
 23. Król Neapolu Robert I Andegaweński. Biblioteka Narodowa w Wiedniu. (K. Chłędowski: *Historie neapolitańskie*. Lwów 1936)
 24. Joanna, I królowa Neapolu. Biblioteka Narodowa w Wiedniu. (K. Chłędowski: *Historie neapolitańskie*. Lwów 1936)
 25. Ludwik II Andegaweński, brat króla Francji, adoptowany przez Joannę I, król Neapolu i Sycylii, według sztychu z epoki (K. Chłędowski: *Historie neapolitańskie*. Lwów 1936)
 26. Portret nieznanego mężczyzny, pędzla Antonello de Messina. Muzeum w Mediolanie
 27. Dziedziniec klasztoru benedyktynów w Monreale (K. Kinzel: *Blätter zur Erinnerung an Italien*. Lipsk 1925)

28. Fragment dekoracji klasztoru benedyktynów w Monreale (Ch. Diehl: *Les villes d'art célèbres, Palerme et Syracuse*. Paryż 1907)
29. Fragment dekoracji klasztoru w Monreale (K. Kinzel: *Blätter zur Erinnerung an Italien*. Lipsk 1925)
30. Wielki dziedziniec w Pałacu Normanów w Palermo zbudowany w roku 1600, podczas rządów wicekróla di Maqueda (K. Kinzel: *Blätter zur Erinnerung an Italien*. Lipsk 1925)
31. Filip V król hiszpański, wnuk Ludwika XIV, miedzioryt P. Schencka z XVIII wieku (*Galleries Historiques de Versailles*. Paryż XIX w.)
32. Płaskorzeźba z XII wieku w jednym z portali katedry w Mesynie. Fot. Eligiusz Kluba
33. Relikwiarz z XV wieku ze skarbca katedry w Mesynie
34. Hrabia Alessandro Cagliostro (Józef Balsamo)
35. Królowa Maria Karolina, żona Ferdynanda IV, króla Neapolu, portret wykonany przez Wagenschöna w 1764 roku (K. Chłędowski: *Historie neapolitańskie*. Lwów 1936)
36. Wybuch Etny w Katanii w 1669 roku, według sztychu francuskiego z XVIII wieku
37. Trzęsienie ziemi w Mesynie w XVIII wieku, ilustracja J. Houëla (J. Houël: *Voyage pittoresque des isles de Sicile, de Lipari et de Malte*. Paryż 1782—1787)
38. Mnich-kwestarz z zakonu kordelierów na wsi sycylijskiej z roku 1780, ilustracja J. Houëla (J. Hauël: *Voyage pittoresque des isles de Sicile, de Lipari et de Malte*. Paryż 1782—1787)
39. Procesja w Nicolosi koło Katanii z powodu wybuchu Etny w 1886
40. Sycylijczycy wydobywający siarkę w 1894 roku
41. Rozruchy na Sycylii w 1894 roku
42. Crispi (z prawej) i Bismarck z synem Herbertem na spotkaniu w Friedrichsruh w 1887 roku (F. Crispi: *Politica Estera*. Mediolan 1912)
43. Herby miast sycylijskich (Folder włoski sprzed około 20 lat)
44. Współczesna stylizowana mapa Sycylii (Folder włoski sprzed około 20 lat)
45. Współczesna panorama Agrigento — na pierwszym planie ruiny świątyni Kastora i Polluksa. Fot. Eligiusz Kluba
46. Skały przybrzeżne Cefalu. Fot. Eligiusz Kluba

47. Sferracavallo w pobliżu Palermo — widok współczesny.
Fot. Eligiusz Kluba
48. Katedra w Palermo — widok współczesny. Fot. Eligiusz Kluba
49. Wyspa Bella i Przylądek św. Andrzeja w Taorminie — widok współczesny. Fot. Eligiusz Kluba
50. Zatoka Syren w Taorminie — widok współczesny. Fot. Eligiusz Kluba

SPIS TREŚCI

I. Rodowód jak z bajki	5
II. Wielka przygoda Greków	19
III. Ślady cennego dziedzictwa	41
IV. „Piękne pole bitwy”	58
V. Sycylijska wieża Babel	81
VI. Dynastia o dobrej sławie	102
VII. Zwiastun antychrysta	113
VIII. Od „Nieszporów” do wicekrólów	125
IX. Krwawe i bezkrwawe przewroty	150
X. Wśród pałaców i lepierek	171
XI. Siarka, wino, śnieg	192
XII. Tysiąc czerwonych koszul	207
XIII. „La Cenerentola” — znaczy „Kopciuszek”	229
XIV. Spragniona ziemia	250
Najważniejsze daty z dziejów Sycylii	270
Notki biograficzne postaci związanych z historią Sycylii	274
Bibliografia	288
Spis ilustracji	290